

Б. I. 204.

СПОМЕНЪ

на

ТЫСЯЩЕЛЪТИЕТО

Отъ день-тъ на смъртъ-тъ

на

Святаго Кърилла.

издава

П. Р. Славейковъ.

ЦАРИГРАДЪ.

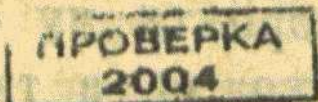
Въ Печатницѣтъ на "МАКЕДОНЦЪ,"

1869

№ 13996

1869/1153

К. I. 204.

ТЫСЯЩЕЛЪТИЕТО**отъ день-тъ на смърть-тъ**

на

Святаго Кырила.

На 14 Февруарія тая година ся на-
върша тысящелътието отъ деньтъ на
смърть-тъ на първый-тъ Просвѣтитель
на всичкый-тъ славенскый мѣръ, св. Кы-
рила; а то ще каже че по споменъ-тъ
си тойзи день е единъ отъ най-важнѣтъ
въ животътъ на славенскытъ племена.

Значеніето на едно Историческо яве-
ніе, както и величіето на историческѣтъ
личность, ся опрѣдѣля до извѣстнѣ сте-
пень довольно точно съ тѣзи степень на
участіето и на споменътъ какъвто имъ
указва челоуѣчеството: челоуѣчеството
забравя само това, което е привнесено

въ исторіѣтъ му случайно нѣкакъ и кое-то прѣхожда, а твърдѣ помни. паметъ-тъ за органическытъ моменты на развитіето си. Колкото по-надълго и по-живо спазва той поменъ-тъ за минѣлото явеніе, толкозь повече е несумнѣнна неговата значителность и плодотворность; колкото по-често и по-любовно споменува единъ народъ нѣкого отъ умрѣлытъ си, толкозь е по-неоспорима неговата заслуга. Въ сегашното врѣме ный имамы неоспоримы писменны свидѣтелства на това, че дѣятельность-та на Солунскытъ Братія, Кирилла и Методія, ся е спазила живо въ паметъ-тъ на славенскытъ народы въ теченіе на десеть столѣтія; свидѣтелства повече трайны, недостѣпны на вліяніето на врѣмето, поручителствувать ни, че паметъ-та за заслугытъ на славенскытъ първоучители ще да живѣе още много тысящелѣтія, и че ней е сждено да исчезне съ смъртъ-тъ на послѣдній-тъ славенинъ, при погребеніето на когото вече не ще да ся четѣтъ черковнытъ книги, писаны съ Кириллицѣ. А голѣма ще

да е заслугата на това лице, паметь-та на който е сждено да живѣе до свършенното исчезнуваніе, на едно отъ найголямѣтъ племена на чловѣческій-тъ родъ.

Животътъ на св. Кырилла (Константина) Солунскаго, и заслугата която е направилъ той на цѣлыйтъ славенскій родъ, съ изнамѣрваніето на славянскытъ буквы, сѣ добръ познати на читателитѣ; ный ще си позволимъ да възобновимъ въ паметь-тъ имъ само нѣколко чърты, които ся касайтъ до смърть-тъ на нашій-тъ първоучитель, която ся случи, както е извѣстно, въ Римъ.

Умственный-тъ трудъ съставлялъ насущнѣтъ потребѣ на св. Кырилла: тозь трудъ го съдружавалъ отъ люлкѣтъ до гроба; тази чърта ся чуе даже и задъ гробътъ му въ названіето му, *Философъ*. Ученикъ на Фотія, който надминуваше съвременницытъ си съ ученость-тъ си, Константинъ, щомъ бѣ стигнѣлъ на момчешкый возрастъ той былъ настаненъ вече на длѣжность-тъ, да бѣде патриаршескый книгохранитель при черквѣтъ св.

Софіѣ въ Цариградѣ; на скоро слѣдъ това той получилъ въ Цариградѣ катедражтъ на философіѣжтъ, отъ който поучавалъ не само съотечественицытъ си но и иностранцы. Константинъ ималъ отъ природжтъ ясенъ и свѣтливъ умъ, който и обогатилъ съ много и различни знанія въ врѣмето на честытъ си пѣтуванія по чужды страны : той посѣтилъ много мѣста на Тракийскый-тъ полуостровъ, пѣтувалъ по Малж Азіѣж, посѣтилъ славянскытъ земи, Българіѣж, Моравіѣж, Чехско, Панноніѣж, живѣлъ въ Римъ. Той ся отличавалъ съ особеннжтъ способность да изучва языцы: знаялъ еврейскый, разбиралъ хазарскый-тъ языкъ, самаританското нарѣчіе такожде му было познато; роденъ въ Солунъ той знаялъ и двата, и тогазь както и дчесь общы въ тойзи градъ языцы, гръцкый и славенскый или Българскый за който и съставилъ буквытъ. Неговото краснорѣчіе ся отличавало съ онжзь убѣдительность, на който той е обязанъ за успѣхытъ въ много-различнытъ си прѣпирни за догмытъ на христї-

лнскѣтъ вѣрѣ и заповѣдитѣ на челоуѣ-
ческѣтъ нравственность, той ся прѣги-
ралъ съ иконоборцытъ въ Цариградѣ, съ
мухамеданытъ въ сарацинскѣтъ земѣ, съ
Иудейтъ въ Хазаріѣ, съ нѣмцытъ въ сла-
вянскытъ земи, съ латинытъ въ Венеціѣ
и Римѣ.

Константинѣ отишелъ въ Римѣ, за да
даде на Папѣтъ скѣпъ даръ — мощитѣ
на св. Климента, единѣ отъ римскытъ е-
пископы, които той намѣрилъ въ южнѣ
Руссіѣ, и да защити прѣдъ римскытъ
първосвященникѣ богослуженіето на сла-
языкъ, за който той бѣ изнамѣрилъ бу-
квы и прѣвелъ книгытъ на св. писаніе.

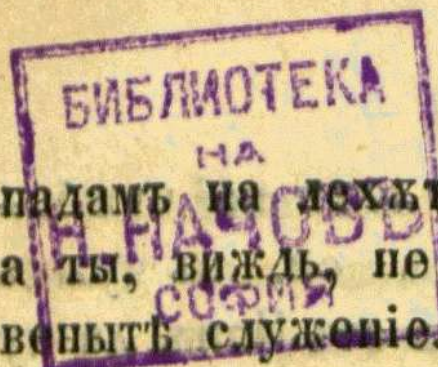
Минѣли сѣ ся много вѣкове въ тече-
ніето на които Римѣ отъ всякъдѣ съби-
рвалъ, изисквалъ, купувалъ и отмаквалъ
потайно мощи на святіи; цѣлыйтъ градъ
ся прѣдставлявалъ като огроменъ музей,
въ който были събраны останкытъ на
мѣченицытъ за христіанскѣтъ вѣрѣ. Горди
съ владѣніето на таквытъ священны за-
лозы, каквыто не притяжава ни една чер-
ква на свѣтътъ, Римлянытъ виждали въ

това Римскыйтъ *палладиумъ*, който спасявалъ градътъ отъ всякаквы бѣды и магнитътъ, който теглялъ въ Римъ поклонницы отъ далечнытъ земи. Въ лѣтописитѣ на вѣчный-тъ сж градъ подробно, съ любовь забѣлѣжены всичкытъ новы приобрѣтенія на тойзи святъ музей, въ който първенствующата роля была прѣдоставена на мощитѣ на святытъ Римляны и на римскытъ епископы, съ апостолы тѣ Петра и Павла на чело. Съ теченіето на врѣмето, колкото по-мжчно ставало получваніето на новы останцы отъ давно умрѣлытъ папы, толкозь по-скжпоцѣнны ставали тѣ за живытъ прѣдставители на папскыйтъ институтъ. Подарокътъ, съ който св. Константинъ ся появилъ въ Римъ, былъ за папѣтж толкозь по-скжпоцѣннъ, щото непосредственытъ прѣемници на св. апостола Петра, баснословнитѣ римскы епископы, Линъ и Анаклетъ, не одобро-честили Римъ съ своитѣ мощи, и така св. Климентъ ся явявалъ като прямъ наслѣдникъ на св. Петра, въ редътъ на мощитѣ на римскытъ първосвященници.

Такъвъ драгоцѣненъ подарѣкъ распо-
ложилъ и папѣтъ и Римлянытъ въ ползѣ
на Константинѣ. Напротивъ на вѣковыйтъ
обычай на Римскѣтъ черквѣ, безъ да гле-
да на протестътъ на много епископы, па-
па Адриялъ III разрѣшилъ употребеніето
на славенскый языкъ при Богослуженіето
и напълно одобрилъ славенскыйтъ прѣводъ
на книгытъ отъ св. писаніе: Адриянъ III
присѣтствувалъ при славенското бого-
служеніе въ черквѣтъ на св. Петрониллѣ
и самъ възложилъ славенскыйтъ прѣводъ
на олтарь-тъ въ черквѣтъ на св. *Маріи-
въ-яслытъ*. Комуто е познато традицион-
ното (по прѣданіе) упорство на Римскѣ-
тъ черквѣ, която къснѣе въ вѣчны прѣд-
разсудкы и заблужденія, той ще разбере,
че Константину не е было лесно да до-
стигне таквызъ блистателны резултаты на
своето въ Римъ ходаніе.

Пѣтешествіята и прѣпирнитѣ, усиле-
ныйтъ умственнъ трудъ и чрѣзмѣрното
физическо напруганіе разстроили здра-
віето на Константина, и той ся разбо-
дѣлъ въ Римъ. Болѣзненната язва нѣкол-

ко дена вече го ненапущала. « Не, азъ вече не съмь слуга нито императору, нито другому нѣкому, но само одному Богу, » казалъ Константинъ, и пострыгль ся иннокъ, при което му надѣнжли името Кырилъ. Но не за много време носиль той иноческыйтъ образъ, само нѣколко дена, въ които постоянно ся молилъ и **ВЪ МОЛИТВЫТЪ СИ НЕПРЪСТАННО ПОМЯНУВАЛЪ СВОѢТЪ СЛАВЕНСКЪ ПАСТВЪ, И ПРИЗОВАВАЛЪ НА НЕЪ БОЖИЕТО БЛАГОСЛОВЕНИЕ:** « Господи, Боже мой, послушай моитѣ молитвы, и върното ти стадо съхрани и сътвори изредны люди и въдъхни въ сръдца ихъ слово твоего ученіа. » Така ся молилъ умирающій Кырилъ за насъ, своитѣ възлюбленны сынове, за своѢтѣ славенскѣ паствѣ ! Като осѣщаль приближеніето на смърть-тѣ си, може бы, въ послѣднѣйтѣ часъ на животѣтъ си, той пакъ споменува славенытѣ; той казува на **Методіѣ,** като ся прощаваль послѣдне лобзаніе съ брата си: « Ный, брате, тегляхмы съ тебе на едиѣ браздѣ да оремъ, и ето азъ

падамъ на лехътъ, свършамъ днитъ си;
а ты, виждь, не напуцай нашето на сла-
венытъ служеніе.» Слѣдъ това напомня-
ніе, слѣдъ тѣзи просбѣ къмъ Методія—
да не напуца свялото дѣло за просвѣ-
щеніето на семейството на славенскытъ
народы, Кырилъ цѣлунжль и ся опро-
стиль съсь славенытъ които были около
него и умрѣль. Това было въ Римъ, на
14 Февруарія 869-тѣхъ годинѣхъ.

Гдѣ ще погребѣтъ великый-тъ *фило-*
софъ и святой-тъ просвѣтителъ на сла-
венытъ? Разбира се че не въ Римъ,
който былъ за него чуждъ градъ; и не
въ столицѣтъ на напытъ, съ които той
нѣмалъ нищо общо. Нема щѣтъ при по-
гребеніето му да пѣѣтъ латинското Credo
(Вѣрую) съ това неподобающе *filioque*
(и отъ Сына), отъ коѣто неподобател-
ность самъ Кырилъ прѣдпазвалъ славе-
нытъ? гдѣ щѣтъ да ся упокоятъ остан-
кытъ на святойтъ мъжъ? Таквызь пита-
нія и съображенія прѣдстанжли най-на-
прѣдъ на рожденныйтъ братъ на св. Ки-
рилла. Тежко было на Методіѣхъ и да по-

мысли, че братъ му ще лежи на чужбинѣ, далечъ отъ родинѣтъ си, въ чуждѣ градъ, и Методій поискалъ отъ Папѣ да му дозволи да занесе братовото си тѣло на родинѣтъ имъ, да го погребе въ земѣтъ дѣто е роденъ. Нѣжното слово Методіево къмъ Папѣ е пълно съ тъгѣ и скърбь:

“Святый отецъ! когато азъ съ брата си тръгнахъ отъ бащинѣтъ си земѣ за туй у славенитѣ служеніе, което ний съ Божіѣтъ помощъ свършихи, старата ми майка, като проливаше горѣщы сълзы, умоляваше ны и двама ни, щото, ако бы да ся случи да умрѣ нѣкой отъ насъ, братѣтъ който остане живъ да донесе тѣлото на умрѣлий-тъ братъ въ мнѣна-стырѣтъ на неговѣтъ родинѣ за да го погребе въ земѣтъ дѣто ся е родилъ. Позвольте ми проче, святый отецъ, да изпълнѣ тѣзи обязанность, за да ся не покаже, че азъ ся противѣ на майчинитѣ си молбы и заклеванія., Папа не уважилъ просбѣтъ на Методія; политическата проникателность на римскѣтъ куріѣ (дворъ) провиждала въ останкытъ

на св. Кырилла священныйтъ залогъ, на който было сѣдено и слѣдъ тысящъ години да приковава погледытъ на всеславенското семейство кѣмъ скѣпоцѣняжтъ за нейъ ракъ на пѣрвый-тъ неговъ просвѣтитель, и Папа заповѣдалъ да погребжтъ св. Кырилла въ Римъ, въ базиликѣтъ (гробницѣ) на св. Петра, на това мѣсто, което было прѣдначено за самыйтъ Папѣ. Колкото голѣма и да была тази почестъ, що сторили на св. Кырилла съ избираніето на таквозь мѣсто за да го погребжтъ, но Методій намѣрвалъ че ако не бы въ отечеството му, то отъ всичко най-прилично ще бѣде да ся погребѣ братъ му въ черквжтъ на св. Климента, на когото мощитѣ былъ той, Кыриллъ намѣрилъ и донеслъ въ Римъ. Методій прѣдставилъ тѣзи си съображенія на Папѣ, и той гы зель въ уваженіе; и тѣй назначило ся мѣсто за да погребжтъ св. Кырилла въ черквжтъ на св. Климента.

Никога още Римлянитѣ не бѣхъ виждали, щото простъ единъ Епископъ, който бѣ дошелъ отъ далечны страны, а при

това още роденъ у враждебнѣтъ Византійъ, да бѣде погребванъ съ таквѣзи тържественность. Всичкото духовенство, което ся намѣрвало по това врѣме въ Римъ, славенско, гръцко и латинско вървѣло напредъ носило съ мощитѣ на Св. Кирилла: пѣніе на псалмы и хымны, горѣніе на свѣщи и свѣтилни, каденіе и благоуханіе отъ кадилницитѣ, спроваждали тѣлото на Св. Кирилла по тѣснитѣ римскы улици до черквѣтъ св. Климента, гдѣто самъ си Папа излѣзълъ да го посрѣщне, и съ неговото участіе въ опѣлото и при неговото присѣтствіе было погребено, въ самѣтъ черквѣ отъ деснѣ странѣ на олтартѣ. Папа Адріанъ, като искалъ да покаже благодарността на Римскѣтъ черквѣ къмъ „знаменитыйтъ Славенскый учитель,, и да отдаде послѣднѣтъ честь „на великыйтъ чловѣкъ,, заповѣдалъ да му направятъ обрядътъ кейто ставалъ при погребеніето на папѣтъ.

Тысяща години ся минали, и Славенитѣ сега само наченватъ да разбиратъ убійственнѣтъ политикѣ на Папѣтъ, коя-

то ты кара въ тойзи торжественнѣ день на тысящелѣтното успеніе св. Кырилла да обращать очи къмъ Римъ що пази останкытѣ на тогозъ святаго, който прѣдъ всичкый си животъ прѣдпазвалъ и привардялъ Славенытѣ отъ ухыщренїята на Римскытѣ курїѣж и отъ заблужденїята на Римскытѣ Черквѣж. Когато въ крайтѣ на XVI-то столѣтіе, Олмоцкыйтъ Епископъ Станиславъ Павловскый поискалъ отъ Папѣ Григорїѣж III-го да прѣнесе въ Моравїѣж мощитѣ на св. Кырилла, Папа проническы отговорилъ: че на мощитѣ на първыйтъ славенскый просвѣтитель не ся пада да лежѣтъ въ славенскѣ земїѣж; и, катомъ си напомнимевалъ съ горчивѣж досадѣ успѣхытѣ на православіето между славенытѣ, приложилъ: че додѣто “еретическата язва свирѣпствува въ славенскытѣ земїи, до тогазы той нѣма да даде навѣнѣ мощитѣ на св. Кирилла.” А когато Іезуитскыйтъ възпитанникъ, ученытъ алхимикъ и неумѣлыйтъ императоръ (Рудолфъ II-й го поискалъ, папата му отговорилъ съ повече открыто заявеніе, че ще даде

мощитѣ на св. Кырилла тогазь само, когато узнае, че славенитѣ сѣ пріели католическѣтъ вѣрѣ.

Римскый-тъ прѣстоль тура прѣнаснаніето на мощитѣ св. Кырилла въ славенскѣ земѣхъ подѣ невѣзможно условіе — той прѣдлага на славенитѣ религіозно самозакланіе и политическо само убійство: папата ся обѣщава да устѣпи мощитѣ на св. Кырилла тогазь само, когато славенитѣ ся откажѣтъ отѣ св. завѣщанія на свойтѣ пѣрвоучитель и отѣ догматытѣ на свойтѣтъ православнѣхъ вѣрѣ....

Мощитѣ на св. Кырилла сѣ въ Римѣ, въ столицѣтъ на католическый мѣръ, безѣ да може да каже нѣкой до кога щѣтъ тѣ да оставать въ тѣзи враждебнѣхъ на православіето срѣдинѣхъ! Съ тѣжноть, но безѣ злобѣхъ споменувамы ный за туй печално за насѣ и въобще за славенскый мѣръ явеніе; не безѣ скѣрбѣ, но съ пѣлно смиреніе очаквамы ный друго, по-добро, и повече достойно мѣсто за св. останкы на св. Кырилла! Въ тѣзи прискѣрбна за насѣ необходимость да споменувамы Римѣ

въ день-тъ на тысящелѣтіето на смърть-тъ на славенскый-тъ апостоль, видимъ ный прѣстъ-тъ на Провидѣніето, който посаच्या на славенытъ и особенно на насъ Българитѣ нелъжовный-тъ пѣть на развитіето народно самосъзнаніе у насъ, отъ който произхожда великый той поборникъ на славенското слово и между който прилича да ся нахождатъ останкытъ на земното негово съществованіе. Кой може да каже че не е това промысль Божій, който чрѣзь много и разны обстоятелства прикарва възстановеніето на народнѣтъ нашѣ Българскѣ черквѣ, тука въ Новый Римъ и приготвя въ нейъ достойно мѣсто за храненіе на тѣзи святѣ за всичкы православны драгоцѣнность! И коя друга земя е достойна да пази това наше народно достояніе—мощитѣ на апостола на всичкы славены, ако не тая отъ който е излѣзль той на служеніе на славенытъ? Въ Цариградъ, дѣто той е пріель първытъ наставленія въ ученіето на Христа, и дѣто прѣвъ пѣть ся е помолилъ той за славенытъ, дѣто днесъ подѣ знамето на

въротърпимостъ—тж и на религіознѣтъ
свободѣ, и подѣ покровителството на о-
сманскытъ владѣтели ся въдрузяватъ не-
зыблемытъ основанія на народнѣтъ на-
шѣ черквѣ, ето най-сгодното мѣсто дѣ-
то най-прилично ще почиватъ св. остан-
кы на славенскытъ апостолъ, когато Тойзи
на когото въ рѣцѣтъ сж сърдцата на ца-
ріетъ, и който е тѣй мудро устроилъ въз-
становеніето на народнѣтъ нашѣ черквѣ
въ Цариградъ, устрои и завращаніето на
тѣзи нашѣ народнѣ драгоцѣнность у
насъ, безъ прѣдлаганнытъ постыдни за
черквѣтъ Христовѣ условія на нарицае-
мытъ намѣстницы Христовы

Да бжде, да бжде !

